

Dijital Çağda Öğretmen Roller

A. Çalışmanın Amacı : Bu çalışma, öğretmen adaylarının dijital çağda öğretmenin rollerini eleştirel olarak değerlendirmelerini, bu rolleri genişletmelerini ve gerçekçi sınıf senaryoları üzerinden pedagojik, etik ve güvenli çözümler üretmelerini amaçlamaktadır.

B. İncelenen Sunum: Size verilen sunumu inceleyerek Sunumda yer alan mevcut öğretmen rollerini kısaca listeleyiniz:

- Dijital riskleri yöneten proaktif rolü:** Risklerle karşılaştığında sadece tepki veren değil; veri güvenliği, yapay zeka ve psikososyal riskleri önceden öngörüp proaktif şekilde yöneten kişidir.
- Etik değerlerin farkında ve karar verici rolü:** Belirsiz durumlarda teknik imkanlardan ziyade pedagojik gerekçeleri ve öğrenci yararını esas alarak karar veren rehberdir.
- Güvenli dijital ortam tasarımcısı rolü:** güvenliği, gizliliği ve anonimliği gözeterek teknolojiyi entegre eden ve öğrenme ortamını buna göre kurgulayan kişidir.
- Kapsayıcı ve erişilebilirlik sağlayıcı rolü:** Dijital ortamın her öğrenci (sosyo-ekonomik durumu, cihaz uyumluluğu veya özel gereksinimi ne olursa olsun) için adil, kullanılabilir ve dışlayıcı olmayan bir yapıda kalmasını sağlayan düzenleyicidir.
- Dijital rol model:** Hem dijital ayak izinin yönetiminde hem de teknolojinin etik ve sorumlu kullanımında tutum ve davranışlarıyla öğrencilere örnek teşkil eden kişidir.

C. Rol Eleştirisi ve Genişletme: Aşağıdaki soruları grupça tartışarak yanıtlayınız.

1. Sunumda yer alan roller dijital çağın gerekliliklerini tam olarak karşılıyor mu?

☐ Evet ☒ Kısmen ☐ Hayır

Gerekçe:

Mevcut roller dijital okuryazarlığa ve güvenliğe vurgu yapsa da , yapay zekâ ve veri yönetimi gibi güncel konuların kapsam dışı kalması ve öğretmenin henüz tam bir "dijital ekosistem tasarımcısı" olarak konumlandırılmaması nedeniyle dijital çağın gerekliliklerini kısmen karşılamaktadır. Ayrıca etik ve güvenlik rolleri hala eylemsel bir uygulama planından ziyade genel ilkeler düzeyinde kalmaktadır.

2. Eksik olduğunu düşündüğünüz bir alan var mı?

(Örn: Yapay zekâ, veri gizliliği, algoritmik farkındalık, dijital ayak izi, erişilebilirlik, sürdürülebilirlik vb.)

☒ Var ☐ Yok

Varsa açıklayınız:

En büyük eksiklik, yapay zekâ araçlarının kullanımı ve bu araçlara aktarılan öğrenci verilerinin yönetimi konusundaki belirsizliktir. Öğretmenlerin, dijital içeriklerin arkasındaki algoritmik süreçleri kavrayacak "algoritmik farkındalık" ve öğrencilerin internetteki kalıcı dijital ayak izlerini teknik düzeyde yönetme rollerine dair somut eylemsel göstergeler tanımlanmamıştır. Ayrıca, sadece teknolojiyi kullanan değil, veri sorumluluğunu üstlenen bir rol eksik kalmaktadır.

D. Yeni / Genişletilmiş Öğretmen Rolü Önerisi

1. Rol Türü

☐ Mevcut bir role ek/alt rol

☒ Yeni bir öğretmen rolü

2. Önerilen Rolün Adı

Dijital Veri ve Yapay Zekâ Rehberi

3. Rolün Tanımı

Bu rol, öğretmenden sadece dijital araçları kullanmasını değil, aynı zamanda bu araçların arkasındaki algoritmik süreçleri ve veri politikalarını pedagojik bir süzgeçten geçirmesini bekler. Öğretmen, öğrenci verilerinin yapay zekâ (AI) sistemlerine aktarılması ve bu sistemlerin sunduğu içeriklerin güvenilirliği konusunda bir denetleyici görevi üstlenir. Öğrencilerin yapay zekâ ile ödev yapması gibi yeni nesil ikilemlerde, yasaklayıcı değil rehberlik edici ve etik karar verici bir otoriteye ihtiyaç duyulmaktadır.

Aynı zamanda mevcut yeterliliklerde veri sorumluluğundan bahsedilse de , öğrencilerin yapay zeka kullanımı üzerinden oluşabilecek veri risklerine dair farkındalık edinmesi eksik bırakılmıştır . Bu yeni rolde öğretmenden yapay zeka üzerinden veri sorumluluklarını bilmesi ve bu konuda rol model olması beklenmektedir.

4. Bu Rol Hangi İhtiyaca Cevap Vermektedir?

(Birden fazla işaretleyebilirsiniz.)

- ☐ Dijital etik
 - ☒ Dijital güvenlik / risk yönetimi
 - ☒ Yapay zekâ kullanımı
 - ☒ Veri gizliliği
 - ☐ Kapsayıcılık
 - ☐ Erişilebilirlik
 - ☐ Sürdürülebilirlik
 - ☐ Diğer:
-

E. Senaryo Yazımı

Önerdiğiniz rol için **gerçekçi bir sınıf içi senaryo** oluşturunuz.

Senaryo:

(Öğrenciler, öğretmen, kullanılan dijital araç, ortaya çıkan problem açıkça belirtilmelidir.)

Kullanılan Dijital Araç: Öğrencilerin yazdıkları metinleri analiz edip gramer düzeltmesi yapan ve alternatif ifadeler öneren, bulut tabanlı, popüler bir yapay zekâ yazım asistanı.

(**Örnek araç:** Grammarly)

Ortaya Çıkan Problem: Öğretmen, dönem sonu projesi için öğrencilerden bu AI aracından faydalanabileceklerini söyler. Ancak bazı öğrenciler, daha iyi sonuç alabilmek için sisteme sadece ödevlerini değil; isim, soyisim, okul adı ve kişisel günlüklerinden bölümler içeren verileri de yüklemeye başlar. Bu durum, öğrencinin kalıcı "dijital ayak izini" genişletirken, verilerin yapay zekâ modelini eğitmek için kullanılması ve geri döndürülemez şekilde anonimliğini yitirmesi riskini doğurur.

Öğretmenin Uyguladığı Rol: Öğretmen bu noktada yasaklayıcı bir tavır takınmak yerine "etik karar verici" ve "veri sorumlusu" olarak devreye girer. Sınıfa şu soruları yöneltir: "Bu araç hedefimiz olan dil öğrenimiyle orantılı mı?" ve "Verilerinizin bu sistemde saklanması sizin yararınıza mı?". Ardından öğrencilerle birlikte aracın gizlilik politikasını inceler; takma ad kullanma veya hassas verileri paylaşmadan AI'dan nasıl yararlanılabileceğine dair proaktif

bir çözüm geliştirir. Öğretmen, "yapılabilir" olanla "yapılması etik olan" arasındaki sınırı çizerek öğrencilere veri güvenliği konusunda bizzat rol model olur.

F. Problem ve Risk Analizi

Senaryoda ortaya çıkan temel problem(ler)i belirtiniz:

- ☒ Etik sorun
- ☒ Güvenlik riski
- ☒ Veri gizliliği ihlali
- ☐ Erişilebilirlik sorunu
- ☐ Kapsayıcılık sorunu
- ☐ Pedagojik uyumsuzluk

Açıklama:

Senaryoda, öğrencilerin kişisel bilgilerini yapay zekâ (AI) sistemine aktarması doğrudan bir veri gizliliği ihlali ve uzun vadeli güvenlik riski oluşturmaktadır. Öğretmen belgelerinde bu durumun davranışsal olarak tanımlanmamış olması, hangi verinin aktarılacağı konusunu ciddi bir etik sorun haline getirir.

G. Çözüm Üretimi (Öğretmen Perspektifi)

1. Öğretmen bu durumda nasıl hareket etmelidir?

Öğrencilere kişisel verilerini (isim, okul, günlük notları) paylaşmadan, anonim hesaplar veya takma adlar kullanarak AI sisteminden nasıl güvenli faydalanabileceklerini uygulamalı olarak göstermelidir. "Hangi veri neden üretiliyor ve nerede saklanıyor?" sorularını sorarak süreci şeffaf bir şekilde yönetmelidir. Veri paylaşımının riskleri konusunda öğrencilere rehberlik ederek, daha az veri talep eden güvenli alternatif araçları değerlendirmelidir. Eğer ders öncesinde problem de örnek olarak verilen daha güvenli bir yapay zeka aracı seçtiyse, bunun neden daha güvenli olduğunu da açıklamalı.

2. Bu çözümün pedagojik gerekçesi nedir?

Öğretmen, teknolojiyi sadece teknik bir imkan olduğu için değil, öğrencinin yararını ve pedagojik hedefleri esas alarak kullanmaktadır. Öğrencinin eleştirel düşünme becerisini geliştirerek, dijital araçların arkasındaki algoritmik süreçleri fark etmesini sağlar. Pedagojik güvenlik, sadece teknik korumayı değil, her öğrencinin adil ve bilinçli bir şekilde sürece katılımını içerir.

3. Alınan kararın etik gerekçesi nedir?

Etik, burada sadece bir kural takibi değil, belirsiz bir dijital ortamda verilen profesyonel ve sorumlu bir mesleki karardır. Öğretmen bu kararda, sadece yapay zekanın entegre edilmesine odaklanmaz, aynı zamanda bunun dijital ayak izi yönünü hesaplayarak da yapay zekanın entegre edilmesine sebep olur. Yani "yapılabilir" olan her teknolojik imkanın "yapılması uygun" olmayabileceğini gözeterik etik bir sınır çizmektedir. Öğrencilerin dijital ayak izini ve kişisel haklarını koruyarak onlara etik bir rol model olmaktadır.

H. Kapsayıcılık – Erişilebilirlik – Sürdürülebilirlik

Önerdiğiniz çözümü aşağıdaki açılardan değerlendiriniz:

Kapsayıcılık:

Çözüm, öğrencilerin kişisel veri güvenliği kaygısı yaşamadan teknolojiden adil bir şekilde yararlanmasını sağladığı için her öğrencinin öğrenme sürecine çekinmeden ve aktif bir şekilde katılımını destekler.

Erişilebilirlik:

Gizlilik politikalarının incelenmesi ve daha az veri talep eden alternatif araçların belirlenmesi, öğrencilerin dijital platformlara teknik veya etik engellere takılmadan, güvenli bir yapıda erişebilmelerine olanak tanır.

Sürdürülebilirlik:

Öğrencilere kazandırılan "etik veri sorgulama" becerisi, bu yaklaşımın sadece bu dersle sınırlı kalmayıp gelecekteki tüm dijital araç kullanımlarında uygulanabilir ve yönetilebilir bir davranış modeli haline gelmesini sağlar.
